

Sygn. akt I Ca 309/16

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SO Elżbieta Zalewska-Statuch

SR (del.) Elżbieta Sadowska – Augustyniak

Protokolant st. sekr. sąd. Beata Krysiak

po rozpoznaniu w dniu 10 sierpnia 2016 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy ze skargi (...) Spółki z ograniczona odpowiedzialnością w S.

o wznowienie postępowania w sprawie I Ns 1422/15

z wniosku M. G.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia do odrzucenia spadku

na skutek apelacji (...) Spółki z ograniczona odpowiedzialnością w S.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli

z dnia 20 kwietnia 2016 roku, sygn. akt I Ns 219/16

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Zduńskiej Woli pozostawiając temuż sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I Ca 309/16

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli oddalił skargę (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na wznowienie postępowania w sprawie o sygn. akt I Ns 1422/15 z wniosku M. G. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku.

Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia i wnioski:

Spadkodawczyni A. M. zawarła w dniu 10 listopada 2011 roku ze Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo – Kredytową im. F. S. w G. umowę pożyczki. Ojciec wnioskodawczyni J. M. poręczył spłatę tego zobowiązania. Rodzice wnioskodawczyni z w/w umów się nie wywiązali. Z uwagi na zgon A. M. w dniu 11 lipca 2013 roku poprzednik prawny powoda ustalił dane i wezwał wnioskodawczynię do zapłaty należności pismami z dnia 8 października 2014 roku i 4 listopada 2015 roku. Wierzyciel wystąpił również powództwo o zapłatę przeciwko poręczycielowi pożyczki J. M.,

uzyskując przeciwko niemu tytuł wykonawczy, jednak prowadzona w oparciu o niego egzekucja komornicza pozostaje dotychczas bezskuteczna.

Postanowieniem z dnia 11 czerwca 2014 roku w sprawie I Ns 559/14 Sąd stwierdził, że spadek po A. M. na podstawie ustawy w równych częściach nabyli: mąż spadkodawczyni J. M. i córka spadkodawczyni M. G.. Postanowieniem z dnia 27 października 2015 roku tutejszy Sąd zatwierdził oświadczenie złożone przez M. G. o odrzuceniu spadku po mamie A. M.. Po uprawomocnieniu się postanowienia wydanego w sprawie I Ns 1422/15 tutejszy Sąd z urzędu w sprawie I Ns 1427/15 zmienił postanowienie o stwierdzenie nabycia spadku po spadkodawczyni, stwierdzając, że spadek po niej na podstawie ustawy nabył mąż J. M. w całości.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd uznał, że skarga o wznowienie postępowania podlega oddaleniu w oparciu o art. 412 § 2 w zw. z art. 524 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd uznał, że skarżąca Spółka nie ma interesu prawnego w żądaniu uchylenia postanowienia w sprawie I Ns 1422/15 i żądaniu oddalenia wniosku M. G. o uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku po matce A. M.. W tym zakresie Sąd w całości zaaprobował stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 6 lipca 2012 roku (V CSK 313/11, Lex nr 1228457), zgodnie z którym jeżeli rozstrzygnięcie sądu spadku w przedmiocie zatwierdzenia oświadczenia spadkobiercy o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku nastąpiło po stwierdzeniu nabycia spadku, uczestnikami postępowania w przedmiocie uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku są wszyscy uczestnicy postępowania o stwierdzenie nabycia spadku; wierzyciel spadkowy, będący uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po nim, ma interes prawny w uczestnictwie w sprawie z wniosku spadkobiercy o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Sąd podkreślił, że bezspornym jest, że ani skarżąca Spółka ani jej poprzednik prawny nie byli uczestnikami postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po A. M. – ani jako wnioskodawca ani jako jego uczestnik. Postępowanie spadkowe toczyło się blisko rok po śmierci spadkodawczyni i w tym czasie nie było żadnych przeszkód aby poprzednik prawny skarżącej Spółki zainicjował postępowanie spadkowe lub przyłączył się do toczącego postępowania. Jego uczestnictwo w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku skutkowałoby także posiadaniem interesu prawnego w postępowaniu o uchylenie się przez spadkobierców od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Sąd zaznaczył, że zapatrywanie Sądu Najwyższego jest rzeczowe i racjonalne. Aprobując stanowisko skarżącej Spółki, Sąd zaakcentował, że należałoby dojść do przekonania, iż każdy wierzyciel po ujawnieniu się w dowolnym czasie po śmierci swojego dłużnika, mógłby skutecznie wzruszyć każde postępowanie dotyczące spadku, powołując się na to, że nie był jego uczestnikiem. Sąd dodał, że skarżąca Spółka ma ustalone prawa spadkowe po A. M. – postanowieniem zmieniającym wydanym przez tutejszy Sąd w sprawie I Ns 14271/5. Sąd wskazał, że spadek w całości dziedziczy J. M. – mąż spadkodawczyni, który był jednocześnie poręczycielem spadkowego zobowiązania. Nie zostały więc naruszone prawa skarżącego o jakich mowa w art. 524 § 2 k.p.c.

Apelację od postanowienie wniosła skarżąca (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S., która zaskarżyła je w całości, zarzucając mu naruszenie art 524 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwą interpretację, skutkiem czego było błędne uznanie, że tylko uczestnictwo w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku powoduje, że wierzyciel ma interes prawny w postępowaniu o uchylenie się przez spadkobierców od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

W konkluzji wnosiła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona i zasługuje w całości na uwzględnienie, gdyż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Należy zauważyć, jak celnie podkreślił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 października 2015 roku w sprawie o sygn. akt I CZ 68/15 (Lex nr 1930435), że przez nierozpoznanie istoty sprawy rozumie się niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie kwestii legitymacji procesowej jednej ze stron lub kwestii przedawnienia, w związku

z czym przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego, związanych z ewentualną wierzytelnością wzajemną, przysługującą pozwanemu wobec powoda. **Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi również w sytuacji, w której sąd pierwszej instancji dokonał oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej**

o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych. Skorzystanie w takim wypadku z możliwości uzupełnienia postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, zagwarantowaną w art. 176 Konstytucji (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, nie publ., z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ., z dnia 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06, nie publ., z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, nie publ., z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, nie publ. oraz postanowienia z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, nie publ., z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22, z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68 i z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, nie publ., z dnia 13 listopada 2014 r., V CZ 73/14, nie publ., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 119/14, nie publ. i z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 7/15, nie publ.).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, trzeba uznać, że słuszny jest zarzut apelującej, iż Sąd Rejonowy wydając zaskarżone postanowienie dopuścił się naruszenia art. 524 § 2 w zw. z art. 510 § 1 k.p.c., zgodnie z którym zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonym prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania.

Zainteresowany wnoszący skargę o wznowienie postępowania obowiązany jest więc wykazać, że posiada przymiot zainteresowanego w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c. oraz dwie kumulatywnie spełnione przesłanki; brak uczestnictwa w postępowaniu pierwotnym bez swojej winy oraz naruszenie orzeczeniem jego praw rozumianych jako uprawnienia o charakterze materialnoprawnym, a nieproceduralnym. Norma ta ma samodzielny charakter i druga

z wymienionych przesłanek stanowi także podstawę wznowienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 r. II CSK 374/13 LEX nr 1480160).

Sąd Rejonowy przyjmując, że skarżąca nie posiada interesu prawnego w uczestnictwie w postępowaniu o zatwierdzeniu oświadczenia spadkodawcy o uchyleniu się, od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku oparł się na jednej z tez postanowienia Sądu Najwyższego z 6 lipca 2012 (V CSK 313/11 LEX nr 1228457), zupełnie nie biorąc pod uwagę stanu faktycznego, na podstawie którego zapadło to orzeczenie oraz nie dokonując analizy jego uzasadnienia, z treści którego wynika wprost, że „postępowanie określone w art. 690 § 1 k.p.c. (w związku z art. 1019 k.c.) wymaga starannych ustaleń, ponieważ podstawą uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia

o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 k.c.

w związku z art. 84 § 1 zd. pierwsze i § 2 k.c.), niestanowiący nieznanomości przedmiotu spadku pozostającej w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Sąd spadku bada z urzędu zasadność uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych jego bezczynności, ponieważ może mieć to istotny wpływ na ustalenie kręgu spadkobierców i odpowiedzialność spadkową

(zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005, IV CK 799/04, OSNC 2006, Nr 5, poz. 94, z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, niepubl., i z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/11, niepubl.). **Postępowanie to zazwyczaj dotyczy długów spadkowych, dlatego udział w nim wierzyciela jest użyteczny oraz uzasadniony jego interesem.**informacje o jednostce

Trudno więc zgodzić się z poglądem Sądu Rejonowego, że koniecznym warunkiem uznania, że skarżąca spółka, jako wierzyciel długu spadkowego, ma interes prawny w złożeniu skargi, jest wcześniejszy udział w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Zaprezentowania przez Sąd Rejonowy wykładnia interesu prawnego nie jest zgodna z treścią art. 510 § k.p.c.

Nie można przy tym także zaaprobować poglądu Sądu Rejonowego, że interes skarżącej ujawni się dopiero wtedy, gdyby wszyscy spadkobiercy odrzucili spadek, ponieważ istotne jest, czy wierzytelność będzie przez spadkobiercę, który nie odrzucił spadku, zaspokojona.

informacje o jednostce

Należy również podkreślić, że interes prawny wierzyciela w postępowaniu nieprocesowym, mogącym mieć wpływ na wypłacalność jego dłużnika, jest respektowany w judykaturze (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 103/09, OSNC-ZD 2010, Nr 3, poz. 82).

Z powyższych względów należało uznać, że Sąd Rejonowy błędnie odmówił skarżącej interesu prawnego we wznowieniu postępowania, co skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy.

Dlatego też Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z at. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien dokonać ustaleń, czy zostały spełnione dalsze przesłanki do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, a więc czy brak udziału w postępowaniu pierwotnym nie wynikał z winy skarżącej, czy była pozbawiona możliwości działania, a także czy został zachowany termin do jej wniesienia oraz czy brak udziału skarżącej w postępowaniu naruszał jej prawa. Dopiero po dokonaniu tych ustaleń Sąd Rejonowy powinien stwierdzić istnienie lub nie podstaw do zatwierdzenia uchylenia się M. G. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego na zasadzie art. 1019 k.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z at. 13 § 2 k.p.c.